

MICHAEL CUNNINGHAM

DÜNYANIN
SONUNDAKİ EV

ROMAN

Çeviri: PÜREN ÖZGÖREN

♥
CAN

3.
BASKI

MICHAEL CUNNINGHAM

DÜNYANIN
SONUNDAKİ EV

A Home at the End of the World, Michael Cunningham

© 1990, Michael Cunningham

© 2003, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003

3. basım: Mart 2013

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © Shutterstock

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-0320-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

MICHAEL CUNNINGHAM

DÜNYANIN
SONUNDAKİ EV

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Püren Özgören

Michael Cunningham'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Saatler, 2000

Gece İnerken, 2011

MICHAEL CUNNINGHAM, 1952 yılında Cincinnati, Ohio'da doğdu. Üniversite ve yüksek lisans öğrenimini Stanford Üniversitesi ve Iowa Üniversitesi'nde tamamladı. Iowa'daki öğrenciliği sırasında *Atlantic Monthly* ve *Paris Review* dergilerinde kısa öyküleri yayımlanmaya başladı. Beyazperdeye de uyarlanan ünlü romanı *Saatler* ile 1999'da Pulitzer Roman Ödülü, PEN/Faulkner Ödülü, Gay, Lezbiyen, Biseksüel ve Transseksüel Roman Ödülü'nü aldı. *Dünyanın Sonundaki Ev*, *Golden States* (Altın Devletler), *Flesh and Blood* (Kanlı Canlı), *Specimen Days* (Örnek Günler) adlı romanların yazarı olan Cunningham, Provincetown, Massachusetts Güzel Sanatlar Merkezi'nde ve Brooklyn College'ta yaratıcı yazarlık dersleri verdi. New York'ta yaşayan yazar şimdi de Yale Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık dersleri veriyor.

PÜREN ÖZGÖREN, 1957'de Adana'da doğdu. Avusturya Lisesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra Miami Üniversitesi'nde eğitim görmek üzere ABD'ye gitti. 1984'ten bu yana, Yukio Mişima, Henry Miller, Lawrence Durrell, Ernest Hemingway, Toni Morrison, Susan Sontag, Khaled Hosseini, Janet Wallach, Roman Polanski, Truman Capote gibi yazarların eserlerini dilimize kazandırdı.

Ken Corbett için

BİR DAĞIN YERİNİ ALAN ŞİİR

İşte oradaydı, sözcüğü sözcüğüne
Bir dağın yerini alan şiir.

Adam dağın oksijenini çektik içine,
Kitap tozlu masasında, ters dururken bile.

Ona, kendi yönünde gidebileceği bir yeri
Ne kadar gereksindiğini anımsatıyordu,

Çamları nasıl yeniden düzenlediğini,
Kayaların yerini değiştirip bulutların arasından
kendine yol açtığını,

Açıklanamaz bir bütünlük içinde, eksiksiz olacağı,
En uygun manzarayı bulmak için:

Eksikliklerinin, kesiştikleri görüntüyü
Nihayet keşfedebilecekleri doğru kayayı,

Üzerine uzanıp aşağıdaki denize bakabileceği,
O tek ve ıssız yuvasını seçebileceği yeri.

WALLACE STEVENS

Birinci bölüm

Bobby

Bir keresinde babamız üstü açık, spor bir araba aldı. Bana sormayın. Beş yaşındaydım. Arabayı aldı ve bir kova taşlı toprak getirir gibi, gelişigüzel bir tavırla eve getirdi. Annemizin şaşkınlığını düşünebiliyor musunuz? Kapı tokmaklarına lastik bant yapıştıran bir kadındı. Eski naylon torbaları yıkar, kuruması için çamaşır ipine asardı; ipe dizilmiş, güneşte dalgalanan, iri, uysal denizaneleri. Gözünüzün önüne getirin: Annem, üçüncü ya da dördüncü kez kullanılmış bir naylon torbayı peynir kokusundan kurtarmak için çitilerken, babam üzeri açılan, spor bir Chevy ile evin önüne yanaşiyor; tamam, kullanılmış bir araba ama yine de – hareket eden, metal bir manzara: krom tamponlar; bir arabanın biçimlendirilmiş, dönümlerce genişliğindeki gümüş eti gibi bir şey. Arabayı kent merkezinde, üzerinde “Satılık” levhasıyla dururken görmüş ve ani bir hevesle araba satın alıveren insanlardan biri olmaya karar vermiş. Eve yaklaşırken, o çılğınca neşesinin solmaya başladığını görebiliyoruz. Araba çoktan bir utanç kaynağı olup çıkmış bile. Garaj yolunda ilerlerken, babamın yüzünde, Chevy’nin metal izgarasıyla uyumlu, donmuş bir gülümseme var.

Arabanın gitmesi gerekiyor elbette. Annem ona asla ayak basmıyor. Ağabeyim Carlton ve ben yalnızca bir

kez gezdiriliyoruz. Carlton kendinden geçmiş halde. Ben kuşkuluyum. Babam bir köşe başında gördüğü arabayı satın alabiliyorsa, kimbilir daha neler yapar. Bu davranış onu nasıl biri yapıyor?

Bizi kent dışına götürüyor. Yolun kıyısında, üzeri elmayla dolup taşan tezgâhlar dizili. İçinde mum yanan, oyulmuş balkabaklarının ışıkları çiftlik evlerinin çimenlerine düşüyor. Akli başından gitmiş Carlton ön koltukta ayağa kalkıyor, zorla çekilip yerine oturtulması gerekiyor. Yardım ediyorum. Babamız Carlton'ın boncuklu kovboy kemerinin bir yanından tutuyor, ben öteki yanından. Bundan hoşlanıyorum. Carlton'ı aşağıya çekerken, kendimi yararlı hissediyorum.

Büyük bir çiftliğin önünden geçiyoruz. Ek binaları, dalgalanan bir buğday denizine demir atmış; beyaz, ahşap kaplamaları geç, puslu ışıktaki erimiş. Geçerken üçümüz de, Carlton bile, susuyoruz. Bu çiftliğin tanıdık bir yanı var. İnekler otluyor, sonbahar ağaçları yere uzun gölgeler düşürüyor. Kendime, çiftçi olduğumuzu ama her nasılsa, üzeri açılan bir araba kullanacak kadar zengin olduğumuzu söylüyorum. Dünya fırsatlarla dolu. Geceleri bir arabada yol alırken, ayın beni izlediğine inanırım.

“Yuvamızdayız!” diye bağıyorum, çiftliğin önünden geçerken. Ne dediğimi bilmiyorum. Nedeni, rüzgârla hızzın beynime yaptığı, bileşik etki. Ama ne Carlton ne de babamız beni sorguluyor. Yaşayan bir suskunluğun içinden geçiyoruz. O anda aynı hayali paylaştığımızdan eminim. Başımı kaldırıp aya bakıyorum; benzin mavisi bir gökyüzüne çivilenmiş beyaz ay gerçekten de bizi izliyor. Az sonra Carlton yeniden ayağa fırlıyor, yüzüne hızla çarpan havaya çığlıklar atıyor, babamızla ben onu aşağıya, yine o büyük arabanın güvenli sığınağına çekiyoruz.

Jonathan

Günbatımında, kararan çimenlikte toplandık. Beş yaşındaydım. Hava taze biçilmiş ot kokuyor, kumtaşları parlıyordu. Babam beni omuzlarına almıştı. Bu dev gövdenin hem pilotuydum hem de tutsağı. Çıplak bacaklarım babamın zımpara kâğıdına benzeyen yanaklarına değiyordu; kulaklarına yapışmışım: hafif kıllı, geniş, yumuşacık deniz kabukları.

Annemin kırmızıya boyanmış dudaklarıyla tırnakları, akşam karanlığında siyah görünüyordu. Gebeliği yeni yeni belli oluyordu; biz geçerken, insanlar ona yol açtı. Katlanabilen iki alüminyum iskemleden oluşan küçük kampımızı ikinci çimlikte kurduk. Kutlamaya büyük bir kalabalık gelmişti. Mangallardan yükselen dumanlar havayı keskinleştiriyordu. Babamın kucağına yerleştim; bana bir yudum bira içirdi. Annem oturduğu yerde, gazetenin pazar ekiyle yelpazeleniyordu. Sivrisinekler tepemizde, menekşe moru gökte dönüp durmaktaydı.

Bu Dört Temmuz'da Cleveland Belediyesi, belediyeye ait olan golf sahasında havai fişek atması için ünlü Meksikalı kardeşleri tutmuştu. İki kardeş dünyanın her yerinde, resmî ve dinsel kutlamalarda gösteriler düzenliyordu. Meksika'nın bağrından geliyorlardı; ekmeğin kafatası ve bakire biçiminde pişirildiği, havai fişeklerin-

se sanatsal dışavurumun en yüce biçimi olarak görüldüğü yerden.

Gösteri, daha ilk yıldız belirmeden başladı. Gösterişsizce. Erkek kardeşler seyircilerini havaya sokmak için önce kolay olanları fırlattılar: bildik ikili, üçlü tomurcuklar, burgulu roketler, geride renkli, iç karartıcı duman orkideleri bırakan rengârenk serpintiler. Sıradan şeyler. Sonra, kısa bir duraklamanın ardından, ciddileştiler. Bir roket, peşi sıra gümüş rengi bir ışık telini sürükleyerek doğruca göğe yükseldi, oluşturduğu kemerin doruk noktasında mor bir tomurcuk halinde patladı; göz kamaştırıcı, beş yapraklı zambağın her bir yaprağı ayrı bir tomurcuk oluşturdu. Kalabalıktan hayranlık dolu bir uğultu yükseldi. Babam esmerleşmiş, kocaman eliyle göbeğimi kavradı, gösteriden hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu. Başımı salladım. Boğazının altında, gömleğinin yakasından kurtulmaya çalışan koyu sarı, ince kıllar görünüyordu.

Zambaklar peş peşe patlıyordu; kızıl, sarı ve efla-tun; hemen altlarında da, havada bir süre oyalanan gümüş sapları. Sonra sıra tıslayan, burunlarından turuncu alevler püskürten yılanlara geldi; aynı anda bir düzinesi birden fişkırان, buluşan, iç içe geçen, sonra ayrılan, sürekli cızırdayan, sallanan, kocaman kıvrımlar. Onları dev boyutlu, sessiz kar taneleri izledi; kristalden yapıma, apak bedenler; Özgürlük Heykeli biçiminde, mavi gözlü, kızıl dudaklı takımyıldızlar. Binlerce kişi soluğunu tuttu ve alkışladı. Babamın boğazını anımsıyorum; tıraştan kalma kurumuş kan lekeleriyle benekli, birayı yutarken inip kalkan, iri, yumrulu bir düzeneği gevşekçe saran, kıl dipleri belirgin bir cilt. Arada bir duyulan yüksek patlama sesi ya da doğruca kafalarımıza dökülüyormuş gibi görünen, rengârenk kıvılcımlar yüzünden sızlandığımda beni yatıştırıyor, korkacak bir şey olmadığını söylüyordu. Sesinin karnımda ve bacaklarımda güm-

bürdediğini hissedebiliyordum. Her ikisi de birer damarla gevşekçe ikiye bölünmüş, sıırım gibi kolları beni sımsıkı tutuyordu.

Babamın güzelliğinden söz etmek istiyorum. Bir erkek için alışıldık bir konu olmadığının farkındayım – babalarımızdan söz ederken, daha çok yiğitlikleri ya da ürkütücü öfkeleri, hatta sevecenlikleriyle ilgili öyküler anlatmaya eğilimliyizdir. Ama ben babamın açık, lekesiz güzelliğinden söz etmek istiyorum: dişbudak ağacından oyulmuş benzeyen, sarışın, kıvrak kollarının güçlü simetrisi, geniş adımlarla yürüyüşündeki ölçülü zarafet. Fazlalıklardan arınmış, vakur bedenli bir erkekti; içten içe filmlere sevdalı, kara gözlü bir sinema sahibi. Annemin sık sık baş ağrıları ve alaycılığı tutardı, oysa babam her zaman neşeliydi; hep bir yerlere giden, her şeyin yoluna gireceğinden emin bir erkekti.

Babam isteyken annemle baş başa kalırdık. İkimizin evde oynayabileceği oyunlar icat eder ya da kurabiye pişirmesine yardım etmeme izin verirdi. Dışarı çıkmaktan hoşlanmazdı, özellikle kışın, çünkü soğuk başını ağrıttırdı. Bir New Orleans kıızıydı; ince kemikli, kendinden emin devinimli. Çok genç evlenmişti. Bazen yan yana pencerenin önüne oturur, sokağa bakardık; donmuş görüntünün çözüleceği, bildik, güvenilir bir şeye dönüşeceği ânı beklerdik: meyve sebzeyle, çocuklarla, yaşlıca akrabalarla dolu, dev boyutlu arabaları ustaca süren, güçlü, keyifli Ohio’lu annelerin sakinliğiyle. Steyşın vagon arabalar sokağımızdan gümbürtüyle geçerd; yabancı savaşlardaki zaferlerini kutlayan, süslenmiş tanklar gibi.

“Jonathan,” diye fısıldardı. “Hey, evlat. Ne düşünüyorsun?”

En sevdiği soruydu. “Bilmem,” derdim.

“Anlat bana,” derdi. “Ne olursa. Bana bir öykü anlat.”

Konuşma gereksiniminin farkındaydım. “Şu oğlanlar kızaklarıyla ırmağa gidiyorlar,” dedim, epeyce hırpalanmış bir *Flexible Flyer*’ı çekerek evimizin önünden geçen, kareli kasketli iki oğlanı kastederek – mahallemizde oturan, benden yaşça büyük oğlanlara hayrandım; onlardan ürküyordum. “Kızakla buzda kayacaklar. Ama deliklerden sakınmalılar. Küçük bir çocuk suya düşüp boğuldu.”

Aman aman bir öykü değildi. Ama bu kadar kısa zamanda, elimden gelenin en iyisiydi.

“Nereden biliyorsun?” diye sordu.

Omuzlarımı silktim. Galiba uydurmuştum. Bazen, gerçekten olanla olabilecekleri ayırt etmek güçtü.

“Bu öykü seni korkutuyor mu?” diye sordu annem.

“Hayır,” dedim. Kendimi geniş bir buzun üzerinde kayarken, öteki çocukların hüznü, yenik, küçük şapırtılarla düştüğü, tırtıklı delikleri ustaca atlarken hayal ettim.

“Burada güvendesin,” dedi annem, saçımı okşayarak. “Hiçbir şey için kaygılanma. İkimiz de burada gayet güvenli ve emin ellerdeyiz.”

Başımınla onayladım, ama sesindeki güvensizliği duyabiliyordum. Buz tutmuş sokaktan yansıyan ve odadan odaya seken, dolaptaki gümüşü parlatan, küçük, saydam lambanın üzerinde oynaşan çığ kış ışığı, o iri çeneli, küçük burunlu yüzüne vuruyordu.

“*Komik* bir öyküye ne dersin?” dedi. “Şu anda iyi giderdi doğrusu.”

“Pekâlâ,” dedim, tek bir komik öykü bile bilmeme karşın. Mizah benim için bir gizemdi – yalnızca gördüklerimi anlatabilirdim. Pencerenin dışında, yan komşumuz yaşlı Miss Heidegger evinden çıktı; sırtında fare kürkünden yapılmışa benzeyen bir manto vardı. Bahçesine uçmuş olan bir gazete sayfasını yerden aldı, sonra topallayarak içeri döndü. Ana babamın aralarında yaptıkları yorumlardan, Miss Heidegger’in gülünç biri oldu-

ğunu biliyordum. Bahçesini tertemiz tutma inadı yüzünden okulların, telefon şirketinin, Luther yanlısı kilisenin bile komünistlerin eline geçtiği yolundaki inancı yüzünden gülünçtü. Babam, titrekle bir sesle şöyle derdi: “Şu komünistler bize bir elektrik faturası daha göndermiş. İnanın bana, bunlar bizi evimizden atmaya çalışıyor.” Babam buna benzer bir şey söylediğinde, annem her seferinde gülerdi, hatta fatura ödeme günlerinde, yani korku, ağzının ve gözlerinin çevresine apaçık bir biçimde kazındığı zamanlar bile.

O gün, pencerenin önünde otururken, Miss Heidegger’ı taklit etmeyi denedim. Gerçek sesimden pek de farklı olmayan, tiz, titrekle bir sesle, “Ah, şu iğrenç komünistlerin bahçeme attığı gazeteye bakın,” dedim. Ayağa kalktım, bacağımı sürüyerek oturma odasının ortasına ilerledim, kahve sehпасının üzerindeki *Time* dergisini aldım ve havaya kaldırıp salladım.

“Sizi gidi komünistler!” diye vırakladım, bir kurbağa gibi. “Bizden uzak durun. Bizi evimizden atmaya çalışıyorsunuz, ama yeter artık!”

Annem keyifle güldü. “Çok kötüsun,” dedi.

Yanına gittim, başımı sevgiyle kaşıdı. Sokaktan gelen ışık tül perdeyi parlatıyor, yan sehpadada duran koyu mavi şekerliği dolduruyordu. Güvendeydik.

Babam bütün gün çalışır, akşam yemeğine eve gelir, sonra yine sinemasına dönerdi. Onca saat orada ne yaptığını hâlâ bilmem – bildiğim kadarıyla, fazla iş yapmayan, tek salonlu bir sinemanın sahibinin, sabahın erken saatlerinden gece yarısına kadar işyerinde bulunması gerekmez. Yine de babam işinin başındaydı işte; bu durumu ne annem sorgulardı ne de ben. Para kazanıyor, bizi Cleveland kışlarından koruyan yuvamızı ayakta tutuyordu. Bu kadarını bilmek de bize yetiyordu.

Babam akşam yemeği için eve geldiğinde, paltosunda kırağı kokusu vardı. Bir ağaç kadar iri ve kaçınılmazdı. Paltosunu çıkarınca evin tatlı, ılık havasıyla karşılaşan kollarındaki ince tüyler elektrik yemişçesine dikildi.

Annem hazırladığı yemeği sundu. Babam annemin artık bir basketbol topu kadar yuvarlak ve gergin olan göbeğine hafif hafif vurdu.

“Üçüz,” dedi. “Daha büyük bir eve ihtiyacımız olacak. İki yatak odası kesinlikle yetmeyecek.”

“şimdilik yalnızca yakıt faturasını dert edelim,” dedi annem.

“Bir yıl sonra,” dedi babam. “Bir yıl sonra, kendimize doğru dürüst bir ev arayacak durumda olacağız.”

Babam sık sık durumumuzun değişeceğinden söz ederdi. Kendimizi belli bir düzene soktuğumuz sürece, her şey yoluna girecekti. Yeter ki nerede durduğumuza, ne düşündüğümüze dikkat edelim.

“Bakalım, göreceğiz,” dedi annem, alçak bir sesle.

Babam masadan kalktı, annemin omuzlarını ovaladı. Elleri annemin omuzlarını bütünüyle kaplıyordu. İstese baş ve ortaparmaklarıyla annemin boynunu kavrayabilirdi.

“Sen yalnızca bebeği düşün,” dedi babam. “Sağlıklı ol, yeter. Gerisini ben hallederim.”

Annem kendini onun okşayışlarına bırakmıştı, ama bundan en küçük bir zevk almıyordu. Bunu yüzünden anlayabiliyordum. Babam evdeyken annemin yüzünde, sokağı incelerken takındığı o dikkatli, sakıngan anlam olurdu. Babamın varlığı onu gerginleştiriyordu; dış dünyanın bir bölümü zorla içeri girmiş gibi.

Babam onun bir şeyler söylemesini, bizi yine aile yaşamımızın sürüp giden sohbetine taşımını bekledi. Ama annem, kocasının ovuşturduğu omuzları gergin, sessizce oturuyordu.

*Michael Cunningham,
modern kentlerde yaşamlarını
sürdüren bireylerin derin
iç çelişkilerini, psikolojik
sorunlarını ustaca anlatır.*

© 2010 Richard Pihlak

Dünyanın Sonundaki Ev, Amerika'da ve dünyada özgürlük rüzgârlarının estiği 1960'ların sonlarından 1980'li yıllara uzanan bir dönemde, dört karakterin sıradışı öyküsünü anlatıyor. Bobby, Jonathan, Clare ve Alice'in New York kentinde bir evde oluşturdukları alışılmamış türden bir ailenin öyküsünü.

Cunningham'ın, 1999'da Pulitzer Roman Ödülü ve PEN/Faulkner Ödülü'ne değer görülen *Saatler* adlı romanından önce kaleme aldığı *Dünyanın Sonundaki Ev*, ABD'nin 70'ler ve 80'lerdeki kırılğan kent yaşamını hem büyük bir ustalık hem de az rastlanır bir içtenlikle yansıtıyor. 1990'da yayımlanan roman 2004'te beyazperdeye de aktarılmış; Michael Mayer'ın yönettiği filmde başrolleri Sissy Spacek, Robin Wright Penn, Colin Farrell ve Dallas Roberts paylaşmışlardı.

Dünyanın Sonundaki Ev, büyük kentlerdeki yaşamın barındırdığı yoğun ve kırılğan ilişkileri öne çıkaran, küçük kentten büyük kente göçen insanların dünyasını, psikolojik boyutu ve ruh çözümlemeleriyle yoğuran bir roman.

ISBN 978-975-07-0320-1

9 789750 703201